

การดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ คือ คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใดๆในทางศาล เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือ บุคคลในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๔

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวที่ ผู้เสียหาย

๑. มีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนา **หรือ**
๒. ศาลที่มูลเหตุดังกล่าวเกิดขึ้น

** ผู้เสียหาย คือ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือเด็กที่ถูกปฏิบัติโดยมิชอบด้วย กฎหมาย **

เหตุในการร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ (โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดี)

๑. มีการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
๒. มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายคุ้มครองเด็ก

ความรุนแรงในครอบครัว คือ

๑. การกระทำใดๆโดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว
๒. กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจหรือสุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว
๓. การบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำ การ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

**** แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท ****

การปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบ

- เช่น
๑. การกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจเด็ก
 ๒. การหน่วงเหนี่ยวกักขังเด็ก
 ๓. การนำเด็กไปเร่ขาย
 ๔. การทอดทิ้งเด็กให้อดอยากหิวโหย
 ๕. การบังคับ ชู่เชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ให้เด็กกระทำความผิด
 ๖. การบังคับ ชู่เชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ให้เด็กเป็นขอทาน

บุคคลในครอบครัว คือ

๑. คู่สมรส คือ ชายและหญิงที่อยู่ร่วมกันโดยจดทะเบียนสมรส
๒. คู่สมรสเดิม คือ ชายและหญิงที่เคยจดทะเบียนสมรส ต่อมาภายหลังได้จดทะเบียนหย่า
๓. ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส
๔. บุตร คือ บุตรชอบด้วยกฎหมายและบุตรนอกกฎหมาย
๕. บุตรบุญธรรม
๖. สมาชิกในครอบครัว เช่น บิดา มารดา พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น
๗. บุคคลใดๆที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เด็ก (ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖)

คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

การเริ่มต้นคดี

การเริ่มต้นคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ กระทำได้ ๒ กรณี คือ

๑. กรณีตามมาตรา ๑๗๒ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดบุคคลที่สามารถนำคดีมาร้องต่อศาลได้ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง

๑.๒ ในกรณีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอให้คุ้มครองสวัสดิภาพได้ มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง บัญญัติให้ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน องค์การที่มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีอำนาจกระทำการผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้

๒. กรณีตามมาตรา ๑๗๙ หากมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กให้เด็กหรือผู้ปกครองได้แก่ บิดา มารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้ปกครอง ตามป.พ.พ. รวมถึง พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่รับเด็กไว้เลี้ยงดูหรือที่เด็กอยู่ด้วย ของเด็กนั้นร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้

การยื่นคำร้องขอและการยื่นคำให้การ

(๑) ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นหนังสือ หรือมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาลก็ได้

(๒) กรณีมีเหตุฉุกเฉิน ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินรวมไปกับ คำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งโดยไม่ชักช้า

(๓) ผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นคำให้การเป็นหนังสือหรือมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาลก็ได้

การไต่สวน

ตามมาตรา ๑๗๓ ให้ศาลทำการไต่สวนโดยมิชักช้าและไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด ถ้าศาลเห็นว่าผู้ร้องขอไม่ควรเผชิญหน้ากับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำด้วยความรุนแรง ศาลอาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกนอกห้องพิจารณาหรือใช้วิธีการอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้าและให้นำบทบัญญัติ ๑๐๘ และมาตรา ๑๑๑ มาบังคับใช้แก่การไต่สวนโดยอนุโลม ส่วนขั้นตอน วิธีการ รูปแบบ และระยะเวลาในการไต่สวนเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

การวินิจฉัยและทำคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

ตามมาตรา ๑๗๔ บัญญัติให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพสุราหรือสิ่งมีเมา เข้าใกล้ที่อยู่หรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน หรือกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๖ เดือน และศาลอาจให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ หรือสถานพยาบาล หรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนดได้ และให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นที่สุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้

และตามมาตรา ๑๗๕ บัญญัติให้เมื่อศาลเห็นว่าผู้ร้องมีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวและจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือและบำบัดรักษา ศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องเข้ารับการศึกษาแนะนำหรือเข้ารับการอบรมหรือฟื้นฟูได้ภายในเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แต่ละกรณีว่าศาลจะกำหนดระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใด

ผลทางกฎหมายและการบังคับตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

ตามมาตรา ๑๗๖ บัญญัติให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหาถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบ

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาว่าขังจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๑๗๗ บัญญัติให้เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นอันสิ้นสุด ก่อนครบระยะเวลาตามเงื่อนไขหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพได้

มาตรา ๑๗๘ บัญญัติให้ในระหว่างมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพศาลจะกำหนดให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่อีกฝ่ายตามที่เห็นสมควรได้ ในกรณีไม่มีการจดทะเบียนสมรสให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัว

ข้อสังเกต

๑. คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไม่ใช่โทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๘ การออกหมายจับกรณีผู้ถูกกล่าวหาซึ่งจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยไม่มีเหตุอันควรตามมาตรา ๑๗๖ วรรคสอง จึงไม่มีอายุความ เนื่องจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลยังมีต่อเนื่องตลอดเวลา จึงไม่มีจุดเริ่มต้นนับเรื่องอายุความ

๒. ตามมาตรา ๑๗๘ ศาลมีอำนาจวินิจฉัยทั้งผู้ร้องและฝ่ายผู้ถูกร้องให้เป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ แม้ในกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ศาลก็มีอำนาจให้ความคุ้มครองโดยกำหนดให้จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นได้ โดยจ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัวคนใดก็ได้

๓. คำว่าสมาชิก ในมาตรา ๑๗๘ หมายถึงบุคคลใดบ้าง มีขอบเขตกว้างมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆไป

.....